

<http://kefad.ahievran.edu.tr>

Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi

ISSN: 2147 - 1037

Ebeveynin Çocuk Eğitimi Konusundaki Yeterliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Rüştü Yeşil

Enver Şahan

Mustafa Aslanderen

DOI:10.29299/kefad.2018.19.03.002

Makale Bilgileri

Yükleme:07/06/2018 Düzeltme:06/08/2018 Kabul: 20/09/2018

Özet

Aile kurumunun sosyal, siyasal, kültürel vb. birçok işlevi yanında eğitim işlevi, en önemlilerinden biridir. Ebeveyn, bireylerin ilk öğretmenleridir ve ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklere sahiplik düzeyleri çok önemlidir. Araştırmanın temel amacı, ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerini belirlemektir. Böylelikle, ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerini iyileştirmek amaçlı yapılacak eğitsel çalışmalara bilimsel verilerin temin edilmesi amaçlanmıştır. Araştırma, tarama modelinde yürütülen betimsel ve nicel bir çalışmadır. Veriler, ilkokulda çocuğu eğitim gören 668 veliden toplanmıştır. Örneklem grup, tesadüfi örnekleme yoluyla belirlenmiştir. Araştırmanın verileri "Kişisel Bilgi Formu" ve "Çocuk Eğitimi Yeterliği Ölçeği (ÇEYÖ)" ile toplanmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen ve geçerlik güvenirlik çalışması yapılmış olan ÇEYÖ, 5 faktör altında toplanmış 37 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçektir. Veriler üzerinde başlıca; aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Anova testi, Tukey testi ve Pearson r korelasyon testi analizleri yapılmıştır. Analizler sonunda ebeveynlerin üç faktör açısından kendilerini çok yetersiz, iki faktör açınsında yetersiz olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca ebeveynlerin; anne ya da baba olma durumlarına, çocuk sayılarına, yaşlarına, eğitim durumlarına, mesleklerine göre çocuk eğitimi konusundaki yeterlik düzeyleri bazı faktörlerde farklılaşırken bazılarında farklılaşmamaktadır. Ebeveynlerin yaşları ve çocuk sayıları ile çocuk eğitimi konusundaki özdeğerlendirmeleri arasında anlamlı ve pozitif ilişkilerin bulunduğu gözlenmiştir. Sonuçlar çerçevesinde ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerinin iyileştirilmesine dönük önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Çocuk eğitimi, Aile, Ebeveyn, Yeterlik

Sorumlu Yazar : Rüştü Yeşil, Prof. Dr. AEU Eğitim Fakültesi/Kırız-Türk Manas Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye, ryesil40@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-8839-0431

Enver Şahan, Öğretim Görevlisi, AEÜ Çiçekdağı Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye, sahanenver@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3318-5764

Mustafa Aslanderen, Öğretim Görevlisi, AEÜ Çiçekdağı Meslek Yüksekokulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Türkiye, mstfaslanderen@hotmail.com, ORCID ID: 0000-0002-4070-3056

Atıf için: Yeşil, R., Şahan, E. ve Aslanderen, M. (2018). Ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 1828-1849.

Giriş

Sürekli ve hızlı bir değişimle birlikte ülkeler ve toplumlar arasında yaşanan sosyal, kültürel, siyasal ve ekonomik rekabete paralel olarak çocukların eğitimi her geçen gün daha da önemli hale gelmiştir. Bu süreçte aile ve özellikle ailenin eğitsel işlevi önemini daha hissettirir bir hal almıştır (Özel ve Zelyurt, 2016, s.13). Nitekim aile, çocukların buldukları ilk eğitsel ortamdır ve ebeveynler çocukların ilk öğretmenleridir. Aile, çocuğun doğduğu andan itibaren kendini, diğer bireyleri ve genel olarak yaşamı ilk tanımaya başladığı, ilk deneyimlerini edindiği ve ilk eğitimi aldığı kurumdur (Şahan, 2011, s.16; Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.68). Her ne kadar okul dönemlerinde çocuk eğitiminin sorumluluğu öğretmenlerdeymiş gibi görünse de gerçekte bu sorumluluk ebeveyn ve öğretmenler arasında paylaşılmaktadır (Yıldız, 2014).

Çocukluk yılları, gelişim ve öğrenmenin en hızlı olduğu yıllardır ve bu dönemde edinilen tecrübeler, ileriki yılların temelini oluşturmaktadır (Baran, 2016, s.69; Kartal, 2007, s.236). Bununla birlikte, değişen yaşam şartları ebeveynler ile çocukların istek ve gereksinimlerinin farklılaşmasına neden olmakta; ebeveynler birçok konuda ne yapacağını bilemez hale gelmektedirler. Bu sebeple Özel ve Zelyurt'a (2016) göre ebeveynler kendilerini geliştirmeli, yenilemeli, çocuklarını daha iyi tanımalı ve çocuklarıyla iletişimlerini güçlendirmelidirler (Özel ve Zelyurt, 2016, s. 11).

Bu süreçte, ebeveynlerin çocuklarına yardımcı olmaları ve onları gerektiği şekilde eğitebilmeleri için eğitimcilik konusunda eğitime ve rehberliğe ihtiyaç duyabilecekleri belirtilmelidir. Başka bir ifade ile ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklere sahiplik düzeyleri önemlidir. Nitekim ebeveynlere çocuk eğitimi yeterliklerinin kazandırılması amacıyla Avrupa'da özellikle 1964'ten itibaren "Ana Baba Okulu" uygulamaları ile ebeveyn eğitime özel bir önem vermeye başlandığı dikkati çekmektedir (Özel ve Zelyurt, 2016, s.19). Bu çerçevede birçok çalışmada da çocuk gelişiminde ve eğitiminde ailenin, özellikle de anne ve babaların eğitimcilik yeterliklerinin önemine sıklıkla vurgu yapılmaktadır (Bronfenbrenner, 1986; Özyürek ve Şahin, 2005; Şahin ve Özyürek, 2008; Mei-Ju, Chen-Hsin, Pin-Chen, 2014).

Türkiye'de ise özellikle son yıllarda çocukların sağlıklı kişilik gelişimleri için anne-baba eğitiminin önemini anlaşıldığı ve ailelerin eğitimi için ciddi çalışmaların yapılmaya başlandığı gözlenmektedir (Kılıç, 2010, s.110). Özellikle eğitim kurumlarında anne-baba eğitiminin önemine dayanarak ailelerin çocuklarıyla bilinçli iletişim kurmalarını sağlayabilmeleri için ebeveynlere yönelik yürütülen eğitim programlarında da giderek artış görülmektedir (Özel ve Zelyurt, 2016, s.12). Fakat hala bu çalışmaların yaygınlaştırılması ve niteliğinin iyileştirilmesi konusunda yeterli bir düzeye ulaşıldığı söylenemez.

Gözlenen bu eksiklik ya da nitelik sorunlarının bir sonucu olarak ulusal ve uluslararası düzeyde kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından düzenlenen eğitim çalışmalarının yanısıra çok sayıda araştırmanın yürütüldüğü de dikkati çekmektedir. Bu çalışmaların önemli bir kısmı, ebeveynlerin çocuklarının gelişimi ya da eğitimi konusundaki fikirlerini ya da bu konuda kendi yeterliliklerine dair düşüncelerini ölçmeyi amaçlamaktadır (Palacios, 1990; Kotaman, 2008; Mei-Ju, Chen-Hsin, Pin-Chen, 2014; Lee, 2015; Doh vd., 2016). Hoover ve Sandler (1997) araştırmalarında, ebeveyn katılımını gözeten iyi düzenlenmiş okul programlarının bile, ebeveynlik rolünün inşası ve çocukların okulda başarılı olmalarına yardımcı olmaları konusunda yetersiz kaldığını belirlemişlerdir (Hoover ve Sandler, 1997, s. 3).

Bu araştırmaların bir kısmında ise, ebeveynlerin çocuk yetiştirmedeki rolleriyle ilgili bazı araştırmalarda ana-baba cinsiyet farklılığının (Özyürek ve Şahin, 2005; Şanlı ve Öztürk, 2012); bazılarında ise kültürel faktörlerin etkisine sık sık değinilmektedir (Chiu, 1987; Aslan ve Cansever, 2007; Santrock, 2011). Örneğin Kelley ve Tseng'in (1992) araştırmasına göre; Kafkas Amerikalı anneler duyarlılık, tutarlılık, dayanılmazlık, bakım ve kural koyma konularında daha üst seviyede görülürken; göçmen Çinli anneler ise fiziksel cezalandırma ve çocuğa bağırma konusunda daha üst seviyede görülmüşlerdir (Kelley ve Tseng, 1992, s.444). Aslan ve Cansever'e (2007) göre de okuldaki sosyal aktiviteleri Hollandalı aileler kendi sorumluluklarında görüp katılım gösterirken; Türk aileler ise okulun sorumluluğu olarak görüp buna önem vermemektedirler (Aslan ve Cansever, 2007, s.113)

Hemen hemen bütün araştırmalarda, çocukların istedik davranışlara ve duygulara sahip bireyler olabilmeleri için ebeveynlerin çocuk yetiştirme ve eğitme yeterliklerine sahip olmaları gerektiği vurgulanmaktadır (Bolat, Gürsoy ve Strom, 2016, s.962). Gander ve Gandiner'e (2001) göre insanlar, nasıl ana baba olunacağını dahi çoğu zaman kendi ana babalarından öğrenmektedirler (Gander ve Gandiner, 2001, s. 68). Her ne kadar bazı bireyler kendi ana babalarının yanlış tutumlarını fark edip uygulamama kararı alsalar da çoğunluk, kendi ana babalarını kopya etme eğilimindedir (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.69).

Bu durum, gelişimin sağlanması, yanlış tutumların farkına varılıp doğru bir eğitim tarzının geliştirilmesi için ana baba eğitiminin önemini göstermektedir. Gander ve Gardiner (2001) bu döngüyü kırmanın en etkin yolunun eğitim çalışmaları olduğunu belirtmekte ve anababa okulu uygulamalarını önermektedirler (Gander ve Gardiner, 2001, s.68). Bu tavsiyeyi destekleyici çeşitli çalışmalar görmek de mümkündür. Örneğin Doh vd'nin (2016) çalışmasında, Güney Kore'de okul öncesi yaştaki çocukların annelerine verilen ebeveynlik eğitiminden bahsedilmektedir. Uygulanan 8 programlı eğitimin ardından, anne-babaların reddetme/kısıtlama, memnuniyetsizlik ve ebeveyn sıkıntısının azaldığı ve ebeveynlerin etkinliğinin arttığı gözlenmiştir. Ayrıca çalışmada, küçük çocuklu ebeveynler için önleyici müdahalelere gereksinim duyulduğu vurgulanmaktadır (Doh vd, 2016, s.115).

Tüm bunların, ebeveynleri çocuk eğitimi konusunda daha etkin ve yeterli hale getirebilmek için eğitim çalışmalarının önem ve gerekliliğine işaret ettiği söylenebilir. Bu çerçevede atılması gereken ilk adımın, çocuk eğitimi yeterlikleri konusundaki eksik ya da yanlışlıklarının giderilmesi amacıyla yapılacak eğitim çalışmalarının kapsamını belirlemek üzere ebeveynlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesidir, denilebilir. Diğer taraftan, bu belirlemede takip edilebilecek yollardan birinin, ebeveynlerin kendi çocuklarını eğitim ve yetiştirme süreçlerinde yeterlik düzeylerine ilişkin özdeğerlendirmelerini ortaya koymak olduğu söylenebilir. Bu çerçevede, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterlik düzeylerine ilişkin özdeğerlendirmelerinin belirlenmesi, bu araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Problem Cümlesi

Ebeveynler, çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeylerini nasıl değerlendirmektedirler?

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ebeveynlerin özalgılarına dayalı olarak çocuklarını eğitime konusundaki yeterlik düzeylerini belirlemektir. Böylelikle ebeveynlerin, çocuk eğitimi konusunda kendilerini eksik ya da yetersiz hissettikleri kısımların tespit edilebilmesi ve bu tespitlere dayanarak ebeveynleri çocuk eğitimi konusunda bilinçlendirmek, etkili ve yeterli kılmak üzere planlanacak eğitim çalışmaları için içerik oluşturma ve programlamada katkı sağlayacak bilimsel verilere ulaşılabileceği düşünülmektedir.

Bu temel amaç çerçevesinde araştırmada başlıca şu sorulara cevap aranmıştır:

1. Ebeveynler çocuğun eğitimi konusunda kendilerini ne düzeyde yeterli değerlendirmektedirler?
2. Ebeveynlerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri; anne ya da baba olma durumlarına, çocuk sayılarına, yaşlarına, eğitim düzeylerine ve mesleklerine göre farklılaşmakta mıdır?
3. Ebeveynin yaşları ve çocuk sayıları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algı düzeyleri arasında bir ilişki var mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırma, betimsel ve nicel bir çalışmadır. Tarama modelinde yürütülmüştür. Bu çerçevede, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterlik düzeylerine ilişkin özdeğerlendirmeleri ve farklı değişkenlere göre farklılaşma ve ilişki durumları betimlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini, Kırşehir il merkezinde yaşayan ve ilkokullarda öğrenim gören çocuğu bulunan anne ve babalar oluşturmaktadır. Örneklem grup, coğrafi olarak şehrin en merkezinde, çevresinde ve kenar mahallelerinde bulunan okullardan tesadüfi örnekleme yoluyla seçilmiştir. Merkez, çevre ve kenar mahallelerden ikişer okul ve 250'şer veli araştırmanın örneklem grubu olarak belirlenmiştir. Ancak dağıtımı yapılan veri toplama araçlarının bir kısmının gelmemesi ya da eksik doldurulması nedeniyle iptal edilmiş; toplam 668 ebeveyn, araştırmanın örneklem grubunu oluşturmuştur. Bu ebeveynlerin 254'ü baba, 412'si annedir. 2 ebeveyn ise ilgili soruya cevap vermemiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, *Kişisel Bilgi Formu* ve *Çocuk Eğitimi Yeterlik Ölçeği (ÇEYÖ)* ile ebeveynlerden toplanmıştır. Belirlenen okulların idareci ve öğretmenlerinden yardım alınarak tesadüfi olarak seçilmiş şubelerden öğrencilere veri toplama araçları dağıtılmış, doldurmaları istenerek ebeveynlere öğrenciler kanalıyla ulaştırılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel Bilgi Formu: Araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin verileri temin etmek üzere oluşturulmuş toplam 5 sorudan oluşmaktadır.

Çocuk Eğitimi Yeterlik Ölçeği (ÇEYÖ): Ebeveynin çocuk eğitimi konusundaki yeterliklerini belirlemek üzere Yeşil, Aslanderen ve Şahan (2018) tarafından geliştirilmiş 5 faktörü ve toplam 37 soruyu içeren beşli likert tipi bir ölçektir. ÇEYÖ'nün KMO değeri 0,951; Bartlett testi değerleri χ^2 : 8419,017; sd: 666; $p < 0,001$ 'dir. Ölçeğin geçerlik özelliği açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi, madde ve faktör ayırt edicilik güçleri ve madde-toplam korelasyonları ile test edilmiştir. Ölçeğin güvenilirlik özelliği ise Cronbach alpha iç tutarlılık ve kararlılık katsayılarının hesaplanması yoluyla test edilmiştir (Yeşil, Aslanderen ve Şahan, 2018).

Veriler üzerinde yapılan geçerlik ve güvenilirlik analizleri sonunda ölçekteki maddelerin faktör yükü aralıkları, varyansı açıklama oranları, özdeğerleri ve Cronbach alpha güvenilirlik katsayılarına ilişkin bulgular Tablo 1'de özetlenmiştir:

Tablo 1. Çocuk eğitimi yeterlikleri ölçeğinin faktörlere göre geçerlik ve güvenirlik analizlerine ilişkin değerleri

Faktör Adı	Madde Sayısı	Faktör Yüğü Aralıkları	Özdeğer	Açıklanan Varyans Miktarı (%)	Cronbach Alpha
Sorumluluk Kazandırma	11 madde	,537 - ,747	5,405	14,607	,860
İletişim-Etkileşim Kurma	11 madde	,529 - ,726	4,799	12,969	,853
Çocuğı Tanıma	8 madde	,547 - ,741	4,569	12,348	,847
Çocuğı Geliştirme	4 madde	,543 - ,645	2,417	6,532	,741
Çocuğı Yönlendirme	3 madde	,480 - ,709	2,393	6,467	,762
Çocuk Eğitimi Yeterlikleri Ölçeğı (ÇEYÖ)	37 madde	,480 - ,747	---	52,923	,940

Bu değerler, ÇEYÖ'nün, ebeveynlerin özdeğerlendirmelerine dayalı olarak çocuk eğitimi konusundaki yeterlik düzeylerinin belirlenmesinde geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir (Balcı, 2015; Büyüköztürk, 2012; Kline, 2005; Pallant, 2007).

Veri Analizi

Veri analizinde başlıca aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Anova testi, Tukey testi ve Pearson's r korelasyon testi analizleri yapılmıştır. Fark ve ilişki testlerinde $p < ,05$ düzeyi anlamlılık için yeterli kabul edilmiştir. Bu süreçte hangi değer aralığının ne anlama geldiğine aşağıda yer verilmiştir:

Tablo 2. Çocuk eğitimi yeterlilikleri ölçeğinde değer aralıkları ve anlamları

Aritmetik Ortalama Aralığı	Anlamı	Yorumu (Çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda)
1,00-1,80	Çok Yetersiz	Eğitime çok fazla ihtiyacı var
1,81-2,60	Yetersiz	Eğitime oldukça fazla ihtiyacı var
2,61-3,40	Kısmen Yeterli	Eğitime kısmen ihtiyacı var
3,41-4,20	Yeterli	Eğitime az ihtiyacı olabilir
4,21-5,00	Çok Yeterli	Eğitime gerek yok

Bulgular

Araştırmanın amaçları çerçevesinde yapılan analizler sonunda elde edilen bulgular aşağıda sunulmuştur:

Ebeveynlerin Çocuk Eğitimi Konusundaki Özyeterlik Düzeyi Algılarına İlişkin Bulgular

Tablo 3. Ebeveynlerin, alt boyutlara göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyi algıları

	N	\bar{X}	ss
Sorumluluk Kazandırma (SK)	563	1,74	,60
İletişim – Etkileşim (İ-E)	623	1,88	,57
Çocuğı Tanıma (ÇT)	641	1,49	,50
Çocuğı Geliştirme (ÇG)	644	1,67	,66
Çocuğı Yönlendirme (ÇY)	652	2,08	,86
Çocuk Eğitimi Yeterliği Ölçeğı (ÇEYÖ)	506	1,73	,47

Tablo 3'de ebeveynlerin, alt boyutlara göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeylerini SK, ÇT ve ÇG boyutlarında ve ÇEYÖ'nün geneli açısından "çok yetersiz"; İ-E ve ÇY boyutlarında ise "yetersiz" olarak değerlendirdikleri görülmektedir. Buna göre ebeveynlerin, çocuk

eğitimi konusunda özellikle SK, T ve G alt boyutlarında ‘‘ok fazla’’; İ-E ve Y boyunlarında ise ‘‘oldukça fazla’’ ihtiyaç duydukları; genel olarak ise (EY) yine ‘‘ok fazla’’ eğiti ihtiyai içerisinde buldukları söylenbilir.

Çocuğun Anne ya da Babası Olma Durumlarına Göre Ebeveynlerin ocuk Eğitimi Konusundaki zyeterlik Düzeyi Algılarındaki Farklılaşma Durumlarına İlişkin Bulgular

Tablo 4. Çocuğun anne ya da babası olma durumlarına göre ebeveynlerin ocuk eğitimi konusundaki zyeterlik düzeyi algılarındaki farklılaşma durumlarına ilişkin t testi analizi sonuçları

Alt Boyutlar	N	\bar{X}	Ss	Levene		t	Sd	p	
				F	p				
SK	Anne	219	1,69	,60	,217	,641	1,375	560	,170
	Baba	343	1,76	,59					
İ-E	Anne	239	1,87	,57	,002	,964	0,220	619	,826
	Baba	382	1,88	,56					
T	Anne	245	1,61	,57	2,397	,098	5,231	637	,000
	Baba	394	1,40	,43					
G	Anne	246	1,67	,68	,358	,550	0,123	640	,902
	Baba	396	1,66	,64					
Y	Anne	249	2,08	,80	2,709	,076	0,021	648	,983
	Baba	401	2,08	,88					
EY	Anne	207	1,75	,51	1,502	,221	1,034	503	,302
	Baba	298	1,71	,44					

Tablo 4’te anne ve babaların ocuk eğitimi konusundaki zyeterlik düzeyi algılarında T dışındaki alt boyutlarda anlamlı bir farklılaşmanın olmadığı ($p>,05$); buna karşılık T alt boyutunda anneler lehine anlamlı bir farklılaşmanın ($p<,05$) bulunduğu görülmektedir. EY’nn geneli açısından da anne ve babaların ocuk eğitimi yeterliklerine ilişkin zalgılarında anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p<,05$). Buna göre T faktöründe her iki grup da kendilerini ‘‘ok yetersiz’’ olarak değerlendirmekle birlikte babaların anlamlı düzeyde daha çok eğitilmeye muhtaç oldukları söylenbilir. Bununla birlikte anne ya da babaların hiçbir alt boyutta ocuk eğitimi konusunda kendilerini kısmen ya da daha fazla yeterli görmedikleri belirtilmelidir.

ocuk Sayılarına Göre Ebeveynlerin ocuk Eğitimi Konusundaki zyeterlik Düzeyi Algılarının Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 5. Ebeveynlerin çocuk sayılarına göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyi algıları arasındaki farklılaşma durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	Sd	K T	sd	KO	F	p	Tu key
SK	(1) 1 çocuk	22	1,69	,59	Gr. arası	,715	3	,238	,659	
	(2) 2 çocuk	351	1,75	,60	Grup içi	201,960	559	,361		
	(3) 3 çocuk	148	1,75	,60	Toplam	202,674	562		,577	-
	(4) 4 + çocuk	42	1,62	,50						
İ-F	(1) 1 çocuk	56	1,77	,44	Gr. arası	,770	3	,257	,799	
	(2) 2 çocuk	370	1,89	,55	Grup içi	198,759	619	,321		
	(3) 3 çocuk	153	1,88	,61	Toplam	199,529	622		,495	-
	(4) 4 + çocuk	44	1,91	,64						
ÇT	(1) 1 çocuk	57	1,33	,38	Gr. arası	3,254	3	1,085	4,368	
	(2) 2 çocuk	382	1,48	,51	Grup içi	158,177	637	,248		
	(3) 3 çocuk	157	1,49	,45	Toplam	161,431	640		,005	1-4
	(4) 4 + çocuk	45	1,69	,65						
ÇÇ	(1) 1 çocuk	58	1,67	,57	Gr. arası	3,358	3	1,119	2,583	
	(2) 2 çocuk	376	1,69	,69	Grup içi	277,408	640	,433		
	(3) 3 çocuk	162	1,56	,56	Toplam	280,767	643		,052	-
	(4) 4+ çocuk	48	1,83	,70						
ÇY	(1) 1 çocuk	58	1,82	,79	Gr. arası	7,706	3	2,569	3,544	
	(2) 2 çocuk	384	2,05	,84	Grup içi	469,702	648	,725		
	(3) 3 çocuk	162	2,17	,87	Toplam	477,408	651		,014	1-4
	(4) 4 +çocuk	48	2,29	,91						
ÇEYÖ	(1) 1 çocuk	21	1,61	,37	Gr. arası	,331	3	,110	,487	
	(2) 2 çocuk	315	1,74	,49	Grup içi	113,613	502	,226		
	(3) 3 çocuk	133	1,72	,43	Toplam	113,944	505		,691	-
	(4) 4 +çocuk	37	1,74	,50						

Tablo 5’de çocuk sayılarına göre ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik algılarının ÇT ve ÇY alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<,05$); diğer alt boyutlarda ise bir farklılaşmanın olmadığı ($p>,05$) görülmektedir. ÇEYÖ’nün geneli açısından da anlamlı bir farklılaşma bulunmamaktadır ($p>,05$). ÇT ve ÇY alt boyutlarındaki farklılaşmanın kaynağını belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonunda farklılaşmanın 1 çocuklu ile 4 ve üzeri çocuk sahibi ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeylerinin farklılaşmasından kaynaklandığı belirlenmiştir. 4 ve daha fazla çocuğu olan ebeveynler, 1 çocuklu ebeveynlere göre anlamlı bir farkla kendilerini çocuk eğitimi konusunda daha yeterli olarak algılamaktadırlar.

Diğer taraftan, bulgular incelendiğinde çocuk sayısı arttıkça özyeterlik algı düzeylerinde de bir artış gözlenmiştir. Bu durum, ebeveynlerin çocuk sayıları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algı düzeyleri arasında bir korelasyonun olabileceği kanaatini oluşturmuş; bunu test etmek üzere veriler üzerinde yapılan Pearson’s r korelasyon testi analizi bulguları Tablo 6’da özetlenmiştir:

Ebeveynlerin Çocuk Sayıları İle Çocuk Eğitimi Konusundaki Özyeterlik Düzeyi Algıları Arasındaki İlişki Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 6. Ebeveynlerin çocuk sayıları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyi algıları arasındaki ilişki durumuna ilişkin Pearson's r korelasyon testi değerleri

Değişken		SK	İ-E	ÇT	ÇG	ÇY	ÇEYÖ
Çocuk Sayısı	r	-,034	,039	,121**	-,004	,124**	,012
	p	,427	,330	,002	,926	,002	,795
	N	563	623	641	644	652	506

** . p<,01.

Tablo 6'da ebeveynlerin ÇT ve ÇY alt boyutlarında çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyi algıları ile çocuk sayıları arasında anlamlı ve pozitif ilişkilerin bulunduğu (p<,01); buna karşılık diğer alt boyutlarla ve ÇEYÖ'nün geneli ile çocuk sayıları arasında anlamlı bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir (p>,05). Buna göre, ebeveynlerin çocuk sayıları arttıkça ÇT ve ÇY alt boyutlarındaki çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Yaşlarına Göre Ebeveynlerin Çocuk Eğitimi Konusundaki Özyeterlik Düzeyi Algılarının Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 7. Ebeveynlerin yaşlarına göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algı düzeyleri arasındaki farklılaşma durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	KT	sd	KO	F	p	Tukey
SK	(1) 20-30 yaş	88	1,74	,69	Gr. arası	,554	3	,185	,511	
	(2) 31-40 yaş	342	1,72	,57	Grup içi	202,120	559	,362		
	(3) 41-50 yaş	119	1,79	,58	Toplam	202,674	562		,675	
	(4) 51 + yaş	14	1,86	,72						
İ-E	(1) 20-30 yaş	99	1,82	,62	Gr. arası	2,647	3	,882	2,774	
	(2) 31-40 yaş	377	1,86	,54	Grup içi	196,882	619	,318		
	(3) 41-50 yaş	130	1,98	,56	Toplam	199,529	622		,041	1-4
	(4) 51 + yaş	17	2,10	,52						
ÇT	(1) 20-30 yaş	106	1,45	,55	Gr. arası	6,441	3	2,147	8,824	
	(2) 31-40 yaş	388	1,43	,44	Grup içi	154,990	637	,243		
	(3) 41-50 yaş	129	1,63	,54	Toplam	161,431	640		,000	1-3; 1-4; 2-3; 2-4
	(4) 51 + yaş	18	1,85	,63						
ÇG	(1) 20-30 yaş	102	1,60	,68	Gr. arası	3,347	3	1,116	2,574	
	(2) 31-40 yaş	392	1,64	,59	Grup içi	277,420	640	,433		
	(3) 41-50 yaş	132	1,78	,78	Toplam	280,767	643		,053	
	(4) 51 + yaş	18	1,90	,74						
ÇY	(1) 20-30 yaş	105	2,20	1,09	Gr. arası	4,196	3	1,399	1,915	
	(2) 31-40 yaş	398	2,03	,79	Grup içi	473,212	648	,730		
	(3) 41-50 yaş	131	2,09	,80	Toplam	477,408	651		,126	
	(4) 51 + yaş	18	2,39	,85						
ÇEYÖ	(1) 20-30 yaş	75	1,70	,58	Gr. arası	2,138	3	,713	3,200	
	(2) 31-40 yaş	307	1,70	,43	Grup içi	111,806	502	,223		
	(3) 41-50 yaş	111	1,83	,46	Toplam	113,944	505		,023	1-4
	(4) 51 + yaş	13	1,97	,54						

Tablo 7’de ebeveynlerin yaş aralıklarına göre, çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algılarının İ-E ve ÇT alt boyutları ile ÇEYÖ’nün geneli açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<,05$); buna karşılık diğer alt boyutlarda farklılaşma olmadığı ($p>,05$) görülmektedir. Farklılaşmaların kaynağını belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonunda; İ-E alt boyutu ile ÇEYÖ’nün genelindeki farklılaşmanın 20-30 yaş grubundaki ebeveynlerle 51 ve üzeri yaşlardaki ebeveynlerin; ÇT alt boyutundaki farklılaşmanın ise 20-30 ve 31-40 yaşlarındaki ebeveynler ile 41-50 ve 51 ve üzeri yaşlardaki ebeveynlerin özyeterlilik algı düzeylerindeki farklılaşmalardan kaynaklandığı belirlenmiştir. İ-E alt boyutu ve ÇEYÖ’nün genelinde 51 ve üzeri yaşlardaki ebeveynler; ÇT alt boyutunda ise 41 ve üzerindeki yaşlardaki ebeveynler çocuk eğitimi konusunda kendilerini daha yeterli olarak değerlendirmektedirler. Buna göre, ebeveynlerin yaşları arttıkça İ-E, ÇT ve ÇEYÖ’nün geneli açısından çocuk eğitimi özyeterlilik algısı düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir.

Ebeveynlerin yaşları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik algı düzeyleri arasında bir ilişkinin olma durumunu test etmek üzere Pearson’s r korelasyon testi analizi yapılmış ve bulgular Tablo 8’de özetlenmiştir.

Ebeveynlerin Yaşları İle Çocuk Eğitimi Konusundaki Özyeterlilik Düzeyi Algıları Arasındaki İlişki Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 8. Ebeveynlerin yaşları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algıları arasındaki ilişki durumuna ilişkin Pearson’s r korelasyon testi değerleri

Değişken		SK	İ-E	ÇT	ÇG	ÇY	ÇEYÖ
	r	,036	,109**	,164**	,103**	-,001	,117**
Ebeveynin yaşları	p	,393	,007	,000	,009	,985	,008
	N	563	623	641	644	652	506

** $p<,01$.

Tablo 8’de, İ-E, ÇT ve ÇG alt boyutları ile ÇEYÖ’nün geneli açısından ebeveynlerin yaşları ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algıları arasında anlamlı ve pozitif ilişkilerin bulunduğu ($p<,01$); buna karşılık diğer alt boyutlarla böyle bir ilişkinin bulunmadığı görülmektedir ($p>,05$). Buna göre, İ-E, ÇT ve ÇG alt boyutları ile ÇEYÖ’nün geneli açısından ebeveynlerin yaşları arttıkça çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeylerinin de yükseldiği söylenebilir. Bu durum, yaş ile birlikte artan tecrübeye bağlı olarak ebeveynlerin özyeterliliklerinin arttığı şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algıları arasındaki farklılaşma durumuna ilişkin bulgular

Tablo 9. Ebeveynlerin eğitim durumlarına göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyleri arasındaki farklılaşma durumu

	Gruplar	N	\bar{X}	Ss	K T	sd	KO	F	p	Tukey
SK	(1) İlkokul	90	1,77	,74	Gr. arası	2,321	3	,774	2,159	,092
	(2) Ortaokul	128	1,63	,59	Grup içi	200,353	559	,358		
	(3) Lise	198	1,74	,56	Toplam	202,674	562			---
	(4) Üniversite	147	1,81	,54						
İ-E	(1) İlkokul	97	1,89	,65	Gr. arası	,420	3	,140	,435	,728
	(2) Ortaokul	146	1,92	,65	Grup içi	199,108	619	,322		
	(3) Lise	218	1,88	,53	Toplam	199,529	622			---
	(4) Üniversite	162	1,85	,45						
ÇT	(1) İlkokul	105	1,47	,57	Gr. arası	,290	3	,097	,382	,766
	(2) Ortaokul	151	1,47	,50	Grup içi	161,141	637	,253		
	(3) Lise	224	1,48	,45	Toplam	161,431	640			---
	(4) Üniversite	161	1,52	,50						
ÇG	(1) İlkokul	104	1,71	,79	Gr. arası	,491	3	,164	,374	,772
	(2) Ortaokul	155	1,66	,67	Grup içi	280,275	640	,438		
	(3) Lise	224	1,64	,61	Toplam	280,767	643			---
	(4) Üniversite	161	1,70	,61						
ÇY	(1) İlkokul	103	2,26	,99	Gr. arası	8,830	3	2,94	4,070	,007
	(2) Ortaokul	159	2,16	,93	Grup içi	468,578	648	,723		
	(3) Lise	227	2,06	,78	Toplam	477,408	651			1-4
	(4) Üniversite	163	1,92	,71						
ÇEYÖ	(1) İlkokul	80	1,76	,59	Gr. arası	,450	3	,150	,663	,575
	(2) Ortaokul	107	1,68	,49	Grup içi	113,494	502	,226		
	(3) Lise	181	1,74	,43	Toplam	113,944	505			---
	(4) Üniversite	138	1,75	,42						

Tablo 9'da ebeveynlerin eğitim durumlarına göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algılarının ÇY alt boyutu açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p < ,05$); buna karşılık diğer alt boyutlar ve ÇEYÖ'nün geneli açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($p > ,05$). ÇY alt boyutundaki anlamlı farklılaşmanın kaynağını belirlemek üzere veriler üzerinde yapılan Tukey testi sonunda ilkokul mezunu ebeveynlerin, üniversite mezunu ebeveynlere göre anlamlı bir farkla çocuklarını yönlendirme konusunda kendilerini daha yeterli olarak değerlendirdikleri belirlenmiştir.

Ebeveynlerin Mesleklerine Göre Çocuk Eğitimi Konusundaki Özyeterlik Algı Düzeyleri Arasındaki Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular

Tablo 10. Ebeveynlerin mesleklerine göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algı düzeyleri arasındaki farklılaşma durumu

	Meslek Grupları	N	\bar{X}	Ss		K T	sd	KO	F	p	Tukey
SK	(1) Esnaf	34	1,85	,92	Gr.arası	5,594	5	1,119	3,162	,008	
	(2) Memur	164	1,83	,54	Grup içi	197,080	557	,354			
	(3) İşçi	88	1,56	,48	Toplam	202,674	562				1-3
	(4) Ser. Mes.	50	1,61	,57							2-3
	(5) Ev hanımı	204	1,77	,61							
	(6) Diğer	23	1,74	,61							
İ-E	(1) Esnaf	38	1,82	,73	Gr.arası	1,234	5	,247	,768	,573	
	(2) Memur	185	1,87	,44	Grup içi	198,295	617	,321			
	(3) İşçi	90	1,92	,62	Toplam	199,529	622				---
	(4) Ser. Mes.	56	1,79	,47							
	(5) Ev hanımı	226	1,92	,61							
	(6) Diğer	28	1,85	,57							
ÇT	(1) Esnaf	38	1,58	,72	Gr.arası	2,819	5	,564	2,257	,037	
	(2) Memur	185	1,50	,46	Grup içi	158,611	635	,250			
	(3) İşçi	96	1,56	,59	Toplam	161,431	640				1-5
	(4) Ser. Mes.	60	1,58	,50							4-5
	(5) Ev hanımı	234	1,41	,42							
	(6) Diğer	28	1,50	,51							
ÇG	(1) Esnaf	38	1,96	,97	Gr.arası	4,289	5	,858	1,980	,080	
	(2) Memur	189	1,64	,55	Grup içi	276,477	638	,433			
	(3) İşçi	95	1,59	,71	Toplam	280,767	643				---
	(4) Ser. Mes.	59	1,69	,64							
	(5) Ev hanımı	236	1,69	,66							
	(6) Diğer	27	1,57	,52							
ÇY	(1) Esnaf	38	2,00	,93	Gr.arası	15,073	5	3,015	4,212	,001	
	(2) Memur	189	1,91	,71	Grup içi	462,335	646	,716			
	(3) İşçi	96	2,19	,86	Toplam	477,408	651				3-6
	(4) Ser. Mes.	61	2,20	,84							4-6
	(5) Ev hanımı	240	2,19	,93							5-6
	(6) Diğer	28	1,69	,66							
ÇEYÖ	(1) Esnaf	32	1,78	,75	Gr.arası	,172	5	,034	,151	,980	
	(2) Memur	154	1,75	,41	Grup içi	113,771	500	,228			
	(3) İşçi	81	1,73	,50	Toplam	113,944	505				---
	(4) Ser. Mes.	44	1,71	,44							
	(5) Ev hanımı	173	1,72	,45							
	(6) Diğer	22	1,73	,43							

Tablo 10'da ebeveynlerin mesleklerine göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik düzeyi algılarının SK, ÇT ve ÇY alt boyutu açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı ($p<,05$); buna karşılık İ-E ve ÇG alt boyutları ile ve ÇEYÖ'nün geneli açısından farklılaşmadığı görülmektedir ($p>,05$). Anlamlı farklılaşmaların kaynağını belirlemek üzere yapılan Tukey testi sonunda şu bulgular elde edilmiştir:

SK alt boyutundaki farklılaşmanın esnaf ve memur olan ebeveynlerin işçi olan ebeveynlerden; ÇT alt boyutundaki farklılaşmanın esnaf ve serbest meslek sahibi ebeveynlerin ev hanımı

ebeveynlerden; ÇY alt boyutundaki farklılaşmanın işçi, serbest meslek sahibi ve ev hanımı ebeveynlerin diğer meslek sahibi ebeveynlerden kendilerini daha yeterli olarak değerlendirmelerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Buna göre bütün meslek grubundaki ebeveynler çocuk eğitimi konusunda kendilerini yeterli görmediklerini belirtmekle birlikte, çocuklarına sorumluluk kazandırma yeterlikleri açısından özellikle işçi; çocuklarını tanıma yeterlikleri açısından ev hanımı; çocuklarını yönlendirme yeterlikleri açısından diğer meslek grubundakilerin (çiftçi, emekli vb.) daha yetersiz olarak değerlendirdikleri ve daha fazla eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Sonuç ve Tartışma

Ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterliliklerin bazı değişkenlere göre incelenmesine ilişkin ulaşılan sonuçlar aşağıda tartışılmıştır.

Ebeveynlerin çocuk eğitimi öz yeterlilikleri SK, ÇT ve ÇG boyutlarında “çok yetersiz”; İ-E ve ÇY faktörlerinde ise yetersiz düzeydedir. ÇEYÖ'nün geneli açısından da “çok yetersiz” durumdadırlar. Bu durum genel olarak çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda, özellikle de ebeveynlerin çocuklarını tanıma, onları geliştirme ve onlara sorumluluk kazandırma konularında kendilerini yetersiz hissettikleri şeklinde yorumlanabilir. Başka bir ifade ile ebeveynlerin çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda eğitim almaya büyük ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda yetersiz olmaları nedeniyle çocukların eğitimleri, gelişimleri ve doğru yönlendirilmeleri konusunda önemli sorunların yaşanması beklenebilir. Nitekim ebeveynlerin eğitsel yeterlikleri ve anababalık tutum ve davranışlarının çocukların eğitim ve gelişimleri açısından çok önemli olduğu sıklıkla ifade edildiği gibi bunu teyit eden birçok araştırma da bulunmaktadır (Babadoğan, 2003, s.1; Şahan, 2011, s.16). Tezel-Şahin ve Cevher (2007), anne-baba-çocuk arasındaki etkileşimin, çocuğun davranışlarını biçimlendirmede ve olumlu davranışlar geliştirmesinde önemli rol oynadığını belirtmektedirler (Tezel-Şahin ve Cevher, 2007, s.775). Bağatarhan ve Nazlı (2013) ise ebeveynlerin çocuklarla aile içerisindeki iletişim ve etkileşim ağlarının sağlam ve sağlıklı olmasının, çocuğun bir bütün olarak gelişmesini beraberinde getirdiğini vurgulamaktadır (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.68).

Ebeveynin çocuk eğitimi ve gelişimi konusundaki yeterliklerinin bu kadar önemli olmasının, bu konuda bilinçli ve eğitilmiş olmalarını da zorunlu hale getirdiği söylenebilir. Nitekim bazı çalışmalarda anababalık eğitimi verildiğinde ebeveynlerin çocuklarıyla olan iletişimlerinin güçlendiği, anne-baba-çocuk diyalogunun daha sağlıklı bir hale geldiği; buna karşılık ilgisizlik sonucunda çocuklarda olumsuz kişilik ve kimlik sorunlarının ortaya çıktığı gözlenmiştir (Özel ve Zelyurt, 2016, s.29). Ergenlerde olumsuz kimlik oluşumu üzerine yaptıkları çalışmada Kararımak, Kocabaş ve Toker (2016), aile ve özellikle ebeveynin tutum ve davranışlarının, ergenlerin kimlik gelişimini önemli

ölçüde şekillendirdiğini, yanlış uygulamaların olumsuz kimlik oluşumunu beraberinde getirdiğini belirtmişlerdir. Bağatarhan ve Nazlı (2013) bu konuda dünyada çok sayıda araştırmanın bulunduğunu; buna karşılık Türkiye’de özellikle deneysel düzeyde bu tür çalışmaların çok sınırlı olduğunu belirtmektedir (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.69-71). Ayrıca Öztürk’ün (2006) çalışmasında da ailelere verilen eğitimin, ailelerin çocuklarıyla iletişimlerini geliştirdiğini göstermiştir.

Buna göre çocuklara sağlıklı bir gelecek inşa etmede, onları hayata doğru hazırlama ve yönlendirmelerde ebeveynlerin yeterli olmalarının büyük önem arz ettiği; bu nedenle de bu konudaki eğitim ihtiyaçlarının belirlenerek giderilmesinin gerektiği söylenebilir. Araştırma sonunda elde edilen bulgular, ebeveynlerin çocuk eğitimi konusundaki yeterlikleri yönüyle önemli eksiklerinin bulunduğu ve bunların planlı eğitim süreçleriyle düzenli olarak giderilmesinin gerektiğini ortaya koymaktadır.

Diğer taraftan, yapılan birçok çalışmada ebeveynlik öz-yeterliğinin çok sayıda faktörle ilişkili olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalardan bazılarını listeleyen Bağatarhan ve Nazlı (2013), bu faktörler arasında annelik depresyonunu ve stres düzeyini, çocuğun mizacını, sunulan sosyal destek tür ve miktarlarını, ebeveynlik stratejilerini, çocukların okumaya ilişkin algılarını, annenin ebeveynlik becerilerini, çocuğun bilişsel gelişimi ve davranışlarını vb. saymaktadır (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.69). Bu çalışmada, bağımsız değişken olarak ele alınan değişkenler çerçevesinde ulaşılan sonuçlar şu şekilde sunulabilir:

Çocuk eğitiminde ebeveynlerin özyeterlilik algılarında, anne ya da baba olmalarına göre genel olarak bir farklılaşma yoktur. Hem anne hem de babalar çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda kendilerini çok yetersiz algılamaktadırlar. Bununla birlikte, ÇT boyutunda anneler babalara göre daha iyi durumdadırlar. Bu durum, annelerin çocukları ile daha çok zaman geçirmelerinden kaynaklanabilir. Nitekim Türk toplumunda, çocuk bakımı daha çok anneye yüklenmekte, anneler çocukla babalardan daha çok vakit geçirmektedirler (Şanlı ve Öztürk, 2012, s.32). Bu durum diğer pek çok toplumda da görülmektedir (Bayraklı ve Kaner, 2012, s.927).

Uluğtekin’in (1997 Aktaran: Tezel Şahin ve Cevher, 2007, s.779-780) çalışmasında baba-çocuk ilişkisi oldukça sınırlı olduğu ve çocukların davranışları üzerinde daha çok anne davranışlarının etkisi olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmaların önemli kısmında da (Bağatarhan ve Nazlı, 2013) annelerin ebeveynlik tutum ve davranışları ile yeterliklerinin ele alınması, bilim insanları tarafından annenin daha etkili bulunduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.69). Üstün’ün (1989) 5-11 yaş gurubuyla yaptığı çalışmada ise çocuklar tarafından evde otorite olarak annenin görüldüğü, daha büyük yaşlarda ise hem anne hem babayı gördükleri belirtilmektedir. Yani yine babayı tek başına otorite olarak görmemektedirler. Bununla birlikte, ailenin küçülmesi ve özellikle annenin çalışma hayatına girmesiyle baba çocuk etkileşimi de artmaya başlamıştır

(Güngörmüş, 2001, s.245 Aktaran: Tezel Şahin ve Cevher, 2007, s.780). Böylelikle farkın giderek azaldığı, dengelenmeye başladığı görülmektedir. Ancak bu durum, beraberinde birtakım olumsuzluklar da getirebilmektedir. Örneğin çekirdek ailenin oluşumuyla birlikte, anne-baba ile çocuk arasındaki iletişimin azaldığı ve kuşaklar arası bir boşluk ve çatışma oluştuğu görülmektedir (Tezel Şahin ve Cevher, 2007, s.777).

Yine de bulgular ışığında, ebeveyn çocuk iletişimde ve ağırlıkla çocuğu tanıma noktasında babaların daha çok eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir. Nitekim halen ebeveyn çocuk arasındaki ilişkilerde bir dengeden söz edilemeyeceği; babaların üstlerine düşen görevleri yerine getiremediği dile getirilmektedir (Özensel, 2004). Babalar özellikle çocuklarının eğitimi daha çok annelerine bırakmaktadırlar. Fakat problem çözme becerilerinin gelişiminde, özellikle erkek çocuklar için, babaların daha etkili olduğu da dile getirilmektedir (Eskicumalı ve Eroğlu, 2014).

Çocuk sayısı dört ve fazla olan ebeveynler, ÇT ve ÇY boyutlarında tek çocuklu ebeveynlere göre çocuk eğitimi konusunda daha yeterli durumdadırlar. Ayrıca farklılaşmalar anlamlı olmasa bile çocuk sayısı arttıkça ebeveynler kendilerini çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda daha yeterli olarak değerlendirmektedirler. Bu durum, çocuk sayısına bağlı olarak çocuk eğitimi konusunda tecrübe artışlarının, çocuk eğitimi yeterliklerinde de iyileşmeleri beraberinde getirdiği şeklinde yorumlanabilir. Başka bir ifade ile çocuk sayısı az olan ebeveynlerin, özellikle çocuklarını tanıma ve onları yönlendirme konusunda daha fazla eğitime ihtiyaç duydukları; diğer alt boyutlar ve ÇEYÖ'nün geneli için ise böyle bir ilişkinin kurulamayacağı; bütün ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda eğitime benzer düzeyde ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda kendilerini yetkin hissetmeleri, öncelikle çocukları yetiştirme konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olmaları ile ilişkilidir (Elibol, Mağden ve Alpar, 2007, s.26). Anne babalarda öz yeterlilik algısının yüksekliği de, çocuk yetiştirmede yeterli bilgi düzeyine sahip olmayla eş değer görülmektedir (Bandura, 1994, s.75). Bıçakçı ve Gürsoy (2006) tarafından yapılan çalışmada, çocuk sayısının artmasıyla ailede birlik beraberlik duygusunun ve annenin çocuğu üzerindeki kontrolünün arttığı belirlenmiştir (Bıçakçı ve Gürsoy, 2006, Aktaran Yalçın, 2010, s.46). Buna karşılık, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların psikososyal gelişimlerine etkisini inceleyen bir çalışmada çocuk sayısının belirleyici olmadığı görülmüştür (Dereli ve Dereli, 2017, s.251). Buna rağmen, çocuk sayısının artmasıyla ailenin çocuklarını daha iyi tanıdıkları ve onları daha iyi yönlendirebildikleri söylenebilir. Bu nedenle tüm ebeveynlerin çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda eğitim almaya ihtiyaç duydukları; ama özellikle az çocuklu ebeveynlere bu eğitimde daha öncelik ve ağırlık verilmesi gerektiği belirtilmelidir.

SK, ÇG ve ÇY boyutlarında ebeveynlerin yaşları anlamlı bir farklılaşmaya neden olmamakla birlikte ÇEYÖ'nün genelinde ve İ-E alt boyutunda, 50 yaş üstü ebeveynler, 20-30 yaş aralığındaki ebeveynlere göre; ÇT faktöründe ise 41-50 yaş aralığındaki ebeveynler ile 51 ve üzeri yaş grubundaki ebeveynler, hem 20-30 yaş aralığındaki hem de 31-40 yaş aralığındaki ebeveynlere göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik algı düzeyleri daha yüksektir. Bir başka ifade ile ebeveynlerin yaş düzeyleri arttıkça çocuk eğitimine dair özyeterlilik algı düzeyleri de yükselmektedir. Bu durum da yine, tecrübe ile ilişkili olarak açıklanabilir. Yaşa bağlı olarak ebeveynlerin çocuklar konusunda tecrübe sahibi olmaları, yeterlik konusunda kendilerini daha iyi algılamalarını doğurmuş olabilir. Bu nedenle, özellikle çocuklarla iletişim-etkileşim kurma ve çocuklarını tanıma konusunda yaş gurubu daha düşük olan ebeveynlerin daha çok eğitime ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Çocuk sayısı ve yaşa bağlı olarak yapılan değerlendirmede tecrübenin etken faktör olarak değerlendirilmesi gerçekçi olmakla birlikte, yaş ya da çocuk sayısı değişkenlerinin ve buna bağlı olarak tecrübe değişkeninin, ebeveynlerin çocuk eğitimi yeterlik algıları üzerinde çok belirleyici olmadığı da dikkat çekici olduğu belirtilmelidir. Çocuk sayısı çok ve yaşı ileri olan ebeveynler de kendilerini, çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda çok yetersiz ya da yetersiz olarak değerlendirmektedirler. Başka bir ifade ile tecrübe, özyeterlilik düzeylerinde çok fazla bir farklılaşmaya neden olmamaktadır. Bu durum, tecrübenin, bilgi temeli eksik olduğunda çok belirleyici olmadığı şeklinde yorumlanabilir. Ebeveynlerin çocuk eğitimi konusunda yeterli ve uygun bilgi birikimine, bakış açısına ve tutuma sahip olmamaları durumunda çocuk eğitimi yeterliklerinin yalnızca tecrübe ile kazanılamayacağını göstermektedir. Başka bir ifade ile bu durum, ebeveynlere çocuk eğitimi yeterliklerinin kazandırılmasına dönük bilgi, bakış açısı, olumlu tutum ve davranış kazandırılması konusunda eğitime mutlaka ihtiyaç duydukları şeklinde yorumlanabilir. Aksi halde en fazla yapılabilecek şeyin, eksik ve yanlışlıklarıyla kendi ana babalarından gördükleri tutum ve davranışları yinelenmek, benzer hatalara düşmek ya da yanlışlar yapmaya devam etmek olacağı belirtilmelidir.

Ebeveynlerin eğitim durumu, yalnızca ÇY alt boyutunda anlamlı düzeyde bir farklılaşmaya neden olmaktadır. Çocuğu yönlendirme konusunda üniversite mezunu ebeveynler, ilkökul mezunu ebeveynlere göre kendilerini daha yetersiz olarak değerlendirmektedir. Diğer alt boyutlarda ve ÇEYÖ'nün genelinde, ebeveynlerin eğitim durumları, çocuk eğitimi konusundaki özyeterlilik algı düzeylerinde bir farklılaşmaya yol açmamıştır.

Bu durum, beklenenin aksine bir sonuç olduğu belirtilmelidir. Nitekim birçok araştırma, bu durumun aksine bulgular ortaya koymuştur. Bunlara göre eğitim durumu yükseldikçe, ebeveyn çocuk ilişkisi ve eğitiminin daha iyiye gittiğinden bahsedilmektedir. Örneğin bir çalışmaya göre anne-baba eğitim durumunun yüksek olması, çocuklarındaki başarı güdüsünü harekete geçirmektedir. Araştırmalar başarılı öğrencilerin anne-babalarının öğretim düzeylerinin, başarısız öğrencilerin anne-

babalarının öğretim düzeyinden yüksek olduğunu göstermektedir (Elmacioğlu, 1998, Aktaran Eskicumalı ve Eroğlu, 2014, s.174). Dereli ve Dereli'nin (2017) çalışmasına göre, hem anne hem de baba için, öğrenim düzeyi arttıkça ebeveyn çocuk arasındaki yaşanan çatışmaların da azaldığı bulunmuştur. Buna göre anne ve baba öğrenim düzeyi düştükçe, çocuklarına karşı daha baskıcı olmakta ve onlarla daha çok çatışma yaşamaktadırlar (Dereli ve Dereli, 2017, s.249). Tezel-Şahin ve Cevher (2007), anne-babaların öğrenim durumunun yükselmesiyle empati düzeyi de artmaya başladığını belirtmektedirler (Tezel-Şahin ve Cevher, 2007, s. 778). Kaner'e (2007) göre de eğitim düzeyi düşük ebeveynler çocuklarının problem davranışlarına daha çok nedensel atıflarda bulunurlarken, eğitim düzeyi yüksek ebeveynler, çocukları istenmeyen davranışlarda bulduklarında daha çok olumlu ve etkili başa çıkma yollarına başvurumaktadırlar (Kaner, 2007, s.7).

Bu araştırmada ortaya konulan ilginç durum, öğrenim düzeyi daha yüksek olan üniversite mezunu ebeveynlerin çocukları yönlendirme konusunda daha detaylı düşünceleri ya da farklı yönlendirme stratejilerinden haberdar olmalarının, kendilerini daha yetersiz olarak değerlendirmelerine yol açmış olabileceği şeklinde yorumlanabilir. Nitekim Tezel-Şahin ve Cevher (2007), anne ve babaların çocuk gelişimi ve eğitiminin önemini kavramalarıyla birlikte bu konuda daha çok bilgi ve yeterliliğe ihtiyaç duymaya başladıklarını belirtmektedirler (Tezel-Şahin ve Cevher, 2007, s.778). Diğer taraftan Körükçü ve Aral'ın (2005) altı yaş grubundaki çocukların annelerinin empati becerilerinin, annenin öğrenim durumuna göre farklılaşmadığı belirlenmiştir (Körükçü ve Aral, 2005, Aktaran Tezel-Şahin ve Cevher, 2007, s.778).

Tüm bunlarla birlikte, ilkokul mezunundan üniversite mezununa kadar tüm ebeveynlerin, çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda kendilerini yetersiz ya da çok yetersiz değerlendirdikleri dikkate alındığında, bütün velilerin çocuk eğitimi konusunda eğitime ihtiyaçlarının bulunduğu altı çizmeliştir.

Ebeveynlerin mesleklerine göre çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algıları SK, ÇT ve ÇY alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. SK boyutunda esnaf ve memur ebeveynler işçi ebeveynlere göre; ÇT boyutunda esnaf ve serbest meslek sahibi ebeveynler ev hanımlarına göre; ÇY boyutunda ise işçi, serbest meslek sahibi ve ev hanımı ebeveynler, diğer meslek sahibi ebeveynlere göre kendilerini daha yeterli düzeyde değerlendirmektedirler.

Bireyin ve ailesinin ait olduğu sosyal sınıf, her alanda olduğu gibi eğitim ve öğrenme yaşamı üzerinde de etkili olması beklenmektedir. Araştırmaların birçoğunda ekonomik durum ya da anne ve baba mesleğinin birer bağımsız değişken olarak alınıyor olmasının, bu nedene bağlanabilir. Zira iyi bir sosyal çevre çocuklara birçok imkân ve fırsat sağlamaktadır. Bazı araştırmalarda baba mesleği ile çocuğun başarısı arasında yakın ilişkiler belirlenmiştir (Eskicumalı ve Eroğlu, 2014, s.174). Şahan'ın

(2011) çalışmasında, özellikle babaları memur olan çocukların derslerindeki sorumluluğa dönük kazanımları edinim düzeylerinin daha yüksek düzeyde çıktığı gözlenmiştir (Şahan, 2011, s.119).

Bununla birlikte, çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda farklı meslek gruplarındaki ebeveynlerin kendilerini yeterli bulmadıkları göz önünde tutularak tüm meslek gruplarındaki ebeveynlere dönük çocuk eğitimi onuşundaki yeterlikleri içeren eğitim çalışmalarının yapılması gerektiği belirtilmelidir.

Ebeveynlerin ÇT ve ÇY boyutları açısından çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik algı düzeyleri ile çocuk sayıları arasında anlamlı ve pozitif ilişkiler bulunmaktadır ($p<.01$). Bu durum, ebeveynlerin çocuk sayıları arttıkça ÇT ve ÇY alt boyutlarında çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeylerinin de yükseldiği şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveynlerin yaşları ile İ-E ve ÇT boyutları ve ÇEYÖ'nün geneli açısından çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyi alguları arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki bulunmaktadır ($p<.01$). Yine bu durum, İ-E ve ÇT alt boyutları ile ÇEYÖ'nün geneli açısından ebeveynlerin yaşları arttıkça çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeylerinin de yükseldiği; bu nedenle de çocukları ile iletişim kurma ve onları tanıma konusunda eğitime daha az ihtiyaç duydukları şeklinde yorumlanabilir.

Ebeveynlerin yaş ve çocuk sayısı değişkenleri ile çocuk eğitimi konusundaki özyeterlik düzeyleri arasındaki pozitif ve anlamlı ilişki, yukarıda da ifade edildiği gibi, tecrübe ile ilişkilendirilerek açıklanabilir. Bu yorumun, Bağatarhan ve Nazlı'nın (2013) çalışmasında bir listesini sunduğu ebeveyn özyeterlik algılarının birçok faktörden etkilendiği şeklindeki araştırma sonuçları ile tutarlılık göstermektedir (Bağatarhan ve Nazlı, 2013, s.69). Diğer taraftan, Bolat, Gürsoy ve Strom'un (2016) farklı değişkenler açısından ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ve yeterliklerinin araştırılması gerektiğini belirtmeleri de bu tespiti dorular niteliktedir (Bolat, Gürsoy ve Strom, 2016, s.962).

Öneriler

Ebeveynler, çocuk eğitimi yeterlikleri konusunda planlı ve programlı olarak bir eğitime tabi tutulmalıdırlar. Bu eğitim, başta Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı merkezi ve yerel örgütlenmeler eliyle yürütülmelidir. Ailelerin tesis edilmesinde yasal bir rolü bulunan Belediyelere de bu eğitim süreçlerine ev sahipliği yapması önerilebilir. Ayrıca Sivil Toplum Kuruluşları da bu konularda eğitimler düzenlemeye teşvik edilmelidir. Resmî kurumların eğitim programları uygulamalarının yanı sıra Sivil Toplum Kuruluşlarının da bu yöndeki projelerine destekler verilebilir.

Yasal bir düzenleme yapılarak evlenecek bireylerin, evlenme öncesinde çocuk yetiştirme ve çocuk eğitimi konularında bir eğitimden geçirilip sertifika almaları zorunlu hale getirilebilir.

Eğitimin her kademesinde okul-aile iş birliğine daha fazla önem verilerek, rehberlik servisleri tarafından ebeveynlere çocuk yetiştirme konusunda düzenli olarak eğitimler verilmeli; velilerle özel görüşmeler yapılarak yönlendirmelerde bulunulmalıdır. Rehber öğretmenlerin yıllık çalışma planlarına bu maksatlı etkinlikler de yerleştirilebilir.

Eğitim süreçlerinin programlanmasında ebeveynlerin eğitim ihtiyaçları temel alınmalı; bu çerçevede ihtiyaçlar, görüşme ve anket gibi bilimsel tekniklerle belirlenmelidir. Bu tespitlerde ebeveynlerin sosyoekonomik özellikleri, meslekleri, eğitim durumları, yaşları; yaşanan bölgenin kültürel farklılıkları gibi değişkenler dikkate alınmalıdır. Başka bir deyişle ebeveynlerin çocuk eğitimi yeterliklerini geliştirmek üzere hazırlanan programlar statik bir yapıda olmayıp belirlenen farklı ihtiyaçlara göre düzenlenebilecek dinamik bir yapıda olmasına önem verilmelidir. Bir merkezden hazırlanıp ortak bir programın uygulanmasının istenilen faydayı sağlamaktan uzak olacağı; bu nedenle yörelere ve hedef kitlelerin özelliğine göre esnek şekilde uygulanabilecek programların hazırlanmasının daha yararlı olacağı söylenebilir.

Diğer taraftan ebeveynlere dönük düzenlenecek eğitim programlarında zaman sorunu dikkate alınarak ebeveynlerin katılım sağlayabilecekleri zaman düzenlemelerine dikkat edilmelidir. Ebeveynlerden görüş alınarak akşam saatleri ya da hafta sonları yapılması bu eğitimler için daha uygun olabilir. Ayrıca yüz yüze eğitim uygulamalarının yanı sıra uzaktan eğitim imkânlarından da yararlanılması önerilebilir.

Bunların dışında, çocuk eğitimi konusunda tüm ebeveynler önemli düzeyde eğitim ihtiyacı içerisinde olmakla birlikte; özellikle babalar annelere, az çocuklu ebeveynler çok çocuklu olanlara, genç ebeveynler yaşlı ebeveynlere göre öncelikli gruplar olarak eğitime dahil edilmelidirler.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutum ve yeterliklerini farklı açılardan değerlendirecek yeni ölçme araçları geliştirilebilir. Bununla birlikte bakış açıları, tutum ve yeterliklerinin farklı değişkenlerle ilişkilerini belirlemeye dönük araştırmaların yapılarak alanyazının geliştirilmesinin gerektiği belirtilmelidir.

Diğer taraftan, bu çalışmanın farklı illerde ve çocukları farklı eğitim kademelerinde öğrenim gören ebeveynler üzerinde de uygulanarak yapılması, araştırma sonuçlarına göre atılacak adımların daha sağlıklı ve gerçekçi olması açısından yararlı olacağı söylenebilir.

Kaynakça

- Aslan N. ve Cansever B. A. (2007). Okuldaki sosyal etkinliklere katılımında ebeveyn çocuk etkileşimi (Kültürlerarası bir karşılaştırma). *Ege Eğitim Dergisi*. (8) 1, 113-130.
- Babadoğan, C. (2003). Sorumlu davranış geliştirme stratejileri bağlamında öğrenen sınıf. *Milli Eğitim*, 157.
- Bağatarhan, T. ve Nazlı S. (2013). Ebeveyn eğitim programının annelerin ebeveynlik öz-yeterliklerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları*. 13(31), 67-88.
- Balcı, A. (2015). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: PegemA Yayınevi.
- Bandura, A. (1994). Self-efficacy. In V. S. Ramachaudran (Ed.), *Encyclopedia of human behavior*, 4, 71-81. New York: Academic Press.
- Baran, G. (2016). *Aile yaşam dinamiği*. Ankara: Pelikan Yayıncılık.
- Bayraklı, H. ve Kaner, S. (2012). Zihinsel engelli ve engelli olmayan çocuğa sahip annelerde yılmazlığa etki eden değişkenlerin incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*. 12(2), 927-943.
- Bolat, E. Y. Gürsoy, F. ve Strom, R. (2016). Öğretmen olarak anne baba envanteri: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 12 (3), 691-670.
- Bronfenbrenner, U. (1986). Ecology of the family as a context for human development: Research perspectives. *Developmental Psychology*, 22, 723-742.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*, Ankara: Pegem Yayınları.
- Chiu, L.H. (1987). Child-rearing attitudes of Chinese, Chinese-American, and Anglo- American mothers. *International Journal of Psychology*, 22: 409-419.
- Çakıcı, S. (2006). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerinin, anne çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. GÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Dereli, E. ve Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 227-258.
- Doh H-S., Kim M-J., Shin N., Seung-Min Song, Lee W. K. ve Kimd S. (2016). The effectiveness of a parenting education program based on respected parents & respected children for mothers of preschool-aged children. *Children and Youth Services Review*. 68, 115-124.
- Elibol, F., Mağden, D. ve Alpar, R. (2007). Anne babalık becerilerinde özyeterlik ölçeğinin (1-3 yaş) geçerlik ve güvenilirliği. *Türk Hekimliği Bülteni*, 26 (3). 25 – 31.
- Eskicumalı, A. ve Eroğlu, E . (2014). Ailenin sosyo-ekonomik ve eğitim düzeyleri ile çocukların problem çözme yetenekleri arasındaki ilişki. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 165-189.

- Gander, M.J. ve Gardiner, H.W. (2001). *Çocuk ve ergen gelişimi*. (Çev. Ali Dönmez, Nermin Çelen ve Bekir Onur) (4. Baskı). Ankara: İmge Kitabevi.
- Hoover-Dempsey K. V. ve Sandler H. M. (1997). Why do parents become involved in their children's education?. *Review of Educational Research*. (67)1, 3-42.
- Kaner, S. (2007). Öğretmenlerin ve anne-babaların öz-yetkinlik inançları, tükenmişlik algıları ve çocukların problem davranışları. *Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi Raporu*. 24.04.2018 tarihinde <http://acikarsiv.ankara.edu.tr/browse/5356/>. adresinden erişilmiştir.
- Kararımak, Ö., Kocabaş, E.Ö. ve Toker, N. (2016). Ergenlerde olumsuz kimlik gelişiminin yönelik aile rehberlik programı önlenmesine yönelik aile rehberlik programı. *Yaşadıkça Eğitim*. 30(2), 1-20.
- Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitimi programlarından anne-çocuk eğitim programının altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *İlköğretim Online*, 6 (2), 234-248.
- Kelley, M. L. ve Tseng, H.-M. (1992). Cultural differences in child rearing, a comparison of immigrant chinese and caucasian american mothers. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. (23) 4, 444-445
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(1), 100-111.
- Kline, R. B. (2005). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 135-149
- Lee, H. (2015). The change from parent education to parent involvement in Korea. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 174, 1731 – 1734.
- Mei-Ju C, Chen-Hsin Y ve Pin-Chen H (2014). The beauty of character education on preschool children's parent-child relationship. *Social and Behavioral Sciences*. 143:527-533.
- Ozensel, B. (2004). Türk toplumunda çocuğun yetiştirilmesinde annenin rolü: Konya ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2 (6), 77-96.
- Özel, E. ve Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, (16) 36, 9-34.
- Öztürk, S. (2006). *Aile içi iletişimin ergenin duygusal sağlığa etkisi (keçiören ilçesi örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özyürek, A. ve Şahin, F.T. (2005). 5-6 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (2), 19-34
- Palacios, J. (1990). Parents' ideas about the development and education of their children: Answers to some questions. *International Journal of Behavioral Development*. (13) 2, 137-155.

- Pallant J. (2007). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using SPSS*. Allen & Unwin, Sabon by Bookhouse, Sydney. 27.02.2108 tarihinde <https://www.amazon.co.uk/SPSS-Survival-Manual-Analysis-Windows/dp/0335223664> adresinden erişilmiştir.
- Santrock, J. W. (2011). *Yaşam boyu gelişim*. (Galip Yüksel, Çev.). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Şahan, E. (2011). *İlköğretim 5. ve 8. sınıf ders programlarındaki sorumluluk eğitimine dönük kazanımların gerçekleşme düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, Kırşehir.
- Şahin, F.T. Özyürek, A. (2008). 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin demografik özelliklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 6(3), 395-414
- Şanlı, D. ve Öztürk, C. (2012). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*. 32, 31-48.
- Tezel-Şahin, F. ve Cevher F. N. (2007). Türk toplumunda aile-çocuk ilişkilerine genel bir bakış. ICANAS 38. 38. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi*. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Ankara. 775-789.
- Üstün, E., (1989). *Okulöncesi eğitimi alan 5-6 yaş ve ilkokula devam eden 7-8, 9-10, 11 yaş grubu çocukların anne-babalarının otoritesini algılama farklarının karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yalçın, F. A. (2010). *Genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana-baba davranışları arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yeşil, R., Aslander M. ve Şahan, E. (2018). Ebeveynin çocuk eğitimi yeterliklerini belirleme ölçeğinin geçerlik ve güvenirlik çalışması. III. *INES Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi-ESS 2018 (28 Nisan-01 Mayıs 2018) Özet Kitapçığı*, 53, Alanya.
- Yıldız, T. G. (Ed.) (2014). *Anne baba eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.